

UY-JOY TA'MINOTI TARMOG'INING MILLIY IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Turopova Sohiba Djumanazarovna

Termiz davlat universiteti, o'qituvchi

Email: turopovasohiba@tersu.uz

Annotatsiya: Maqolada uy-joy ta'minoti tarmog'ining milliy iqtisodiyotdagi o'rni, uning ilmiy-nazariy asoslari hamda hududlarda rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari tadqiq etilgan. Uy-joy ta'minoti qurilish, sanoat, transport, bank-moliya, kommunal xizmatlar va xizmat ko'rsatish sohalari bilan o'zaro bog'liq kompleks iqtisodiy tizim sifatida yoritilgan. Tadqiqotda uy-joy bozori talab va taklifining shakllanishi, davlat tomonidan tartibga solish, ipoteka va subsidiya mexanizmlari, xususiy investitsiyalar, hududiy rejalashtirish hamda ijtimoiy himoya masalalari tahlil qilingan. O'zbekiston hududlari kesimida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasi ko'rsatkichlari qiyosiy baholanib, hududiy tafovutlarni kamaytirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan. Natijada hududiy rejalashtirish va yer resurslarini boshqarish, qurilish va innovatsion rivojlanish, moliyaviy-investitsion, ijtimoiy hamda institutsional-boshqaruv yo'nalishlarini o'zaro uyg'unlashtirish uy-joy ta'minoti samaradorligini oshirishning muhim sharti ekanligi asoslangan.

Kalit so'zlar: uy-joy ta'minoti, milliy iqtisodiyot, uy-joy bozori, hududiy rivojlanish, ipoteka, subsidiya, investitsiya, davlat-xususiy sheriklik, qurilish, uy-joy fondi.

Abstract: The article examines the role of housing provision in the national economy, its theoretical foundations and priority development directions in the regions. Housing provision is considered as an integrated economic system interconnected with construction, industry, transport, banking and finance, utilities and services. The study analyzes housing demand and supply, public regulation, mortgage and subsidy mechanisms, private investment, spatial planning and social protection. Regional differences in housing provision are assessed, and measures aimed at improving territorial balance and the efficiency of housing provision are substantiated.

Keywords: housing provision, national economy, housing market, regional development, mortgage, subsidies, investment, public-private partnership, construction, housing stock.

Абстрактный: В статье исследованы роль жилищного обеспечения в национальной экономике, его теоретические основы и приоритетные направления развития в регионах. Жилищное обеспечение рассматривается как комплексная экономическая система, взаимосвязанная со строительством, промышленностью, транспортом, банковско-финансовой сферой, коммунальными услугами и сектором услуг. Проанализированы формирование спроса и предложения на рынке жилья, государственное регулирование, ипотечные и субсидийные механизмы, частные инвестиции, территориальное планирование и социальная защита. На основе региональных показателей обеспеченности населения жильем выявлены территориальные различия и обоснованы направления их сокращения.

Ключевые слова: жилищное обеспечение, национальная экономика, рынок жилья, региональное развитие, ипотека, субсидии, инвестиции, государственно-частное партнерство, строительство.

Kirish (Введение/Introduction).

Uy-joy insonning munosib yashashi uchun zarur bo'lgan asosiy shartlardan biri bo'lishi bilan birga, milliy iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlarini harakatga keltiruvchi iqtisodiy omil ham hisoblanadi. Uy-joy ta'minoti aholini kvartira va hovli kabi yashash sharoitlari bilan ta'minlash hamda uy-joyga bo'lgan huquqlarni ro'yobga chiqarishga qaratilgan ijtimoiy-huquqiy chora-tadbirlar majmuini anglatadi. Mazkur tizim subsidiyal, imtiyozli ipoteka kreditlari va davlat uy-joy fondi orqali ham qo'llab-quvvatlanadi.

Uy-joy ta'minoti tarmog'ining iqtisodiy ahamiyati uning qurilish, sanoat, transport, bank-moliya, kommunal xizmatlar va boshqa xizmat ko'rsatish tarmoqlari bilan uzviy bog'liqligida namoyon bo'ladi. Uy-joy qurilishiga yo'naltirilgan investitsiyalar qurilish materiallari ishlab chiqarishi, bandlik, transport va moliyaviy xizmatlarga qo'shimcha talab yaratadi. Shu sababli uy-joy ta'minoti nafaqat ijtimoiy, balki investitsion va multiplikativ samara beruvchi iqtisodiy yo'nalish sifatida qaralishi lozim.

Muammoning dolzarbligi urbanizatsiya, aholi sonining o'sishi va uy-joyga bo'lgan talabning ortishi bilan yanada kuchaymoqda. Taqdim etilgan tadqiqot materialida 2050-yilga borib dunyo aholisining qariyb 68 foizi shaharlarda istiqomat qilishi kutilayotgani qayd etilgan. Bunday jarayon zamonaviy, energiya tejamkor va ekologik barqaror uy-joylar qurish, shuningdek mavjud uy-joy fondini modernizatsiya qilish zaruratini kuchaytiradi.

O'zbekistonda ham aholini uy-joy bilan ta'minlash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda ipoteka kreditlari tizimini takomillashtirish, ko'p qavatli uy-joylar qurilishini kengaytirish, xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash va qurilish materiallari sanoatini rivojlantirish bo'yicha islohotlar amalga oshirilmoqda.

Tadqiqotning maqsadi — uy-joy ta'minoti tarmog'ining milliy iqtisodiyotdagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan asoslash, hududiy uy-joy ta'minotidagi tafovutlarni aniqlash va tarmoqni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot obyekti — hududlarda uy-joy ta'minoti tarmog'ining shakllanish va rivojlanish jarayonlari. Tadqiqot predmeti — uy-joy ta'minotini rivojlantirishning iqtisodiy, moliyaviy-investitsion, hududiy, ijtimoiy va institutsional mexanizmlari.

Tadqiqot metodologiyasi tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik guruhlash, mantiqiy umumlashtirish va ilmiy abstraksiyadan foydalanishga asoslandi. Tadqiqotda dissertatsiyaning 1.1-bandida keltirilgan nazariy qarashlar, normativ-huquqiy hujjatlar va hududiy statistik ma'lumotlar asos qilib olindi.

Uy-joy ta'minotining ilmiy-nazariy asoslari iqtisodiyot nazariyasi, institutsional iqtisodiyot, hududiy iqtisodiyot, barqaror rivojlanish konsepsiyasi va ijtimoiy siyosat nazariyalari bilan bog'liq. Mazkur yondashuvlarda uy-joy inson kapitalini rivojlantirish, mehnat unumdorligini oshirish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashning muhim omili sifatida qaraladi. Uy-joy bozori esa talab va taklif, investitsiya

jarayonlari hamda davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlarining o'zaro ta'siri asosida shakllanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

Uy-joy ta'minoti tarmog'i aholining munosib yashash sharoitlarini shakllantirish bilan bir qatorda, qurilish, moliya, ipoteka kreditlash, kommunal xizmatlar, mehnat bozori va hududiy rivojlanish jarayonlari bilan uzviy bog'liq bo'lgan muhim iqtisodiy yo'nalishlardan biridir. Shu sababli uy-joy ta'minotini tadqiq etishda uning nafaqat ijtimoiy, balki milliy iqtisodiyotdagi iqtisodiy ahamiyatini ham kompleks baholash muhim hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasi tomonidan ilmiy tadqiqotlar va maqolalarga qo'yiladigan talablar ilmiy natijalarning nazariy va amaliy jihatdan asoslangan bo'lishini, foydalanilgan manbalar bilan ishlash hamda tadqiqot natijalarini ilmiy asosda yoritishni talab etadi [1]. Mazkur talablar uy-joy ta'minoti bo'yicha tadqiqotlarda statistik ma'lumotlar, ilmiy qarashlar va amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarni o'zaro uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlarida hududlar kesimida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasida sezilarli farqlar mavjudligi ko'rsatilgan [2]. Bu holat uy-joy ta'minotini faqat mamlakat miqyosida emas, balki hududlar bo'yicha ham o'rganish zarurligini asoslaydi. Ayniqsa, aholi sonining o'sishi, urbanizatsiya jarayonlari, yangi uy-joylar qurilishi va mavjud uy-joy fondining holati hududiy tafovutlarning shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Milliy statistika qo'mitasining SIAT ma'lumotlar bazasida aholining o'rtacha uy-joy bilan ta'minlanish darajasi bo'yicha statistik ko'rsatkichlarning shakllantirilishi uy-joy ta'minotini miqdoriy baholash uchun muhim axborot bazasini yaratadi [3]. Mazkur ko'rsatkichdan hududlar o'rtasidagi farqlarni aniqlash, vaqt bo'yicha o'zgarishlarni baholash hamda uy-joy ta'minoti darajasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish bilan bog'liqligini tadqiq etishda foydalanish mumkin.

BMTning Aholishunoslik bo'limi tomonidan ishlab chiqilgan World Urbanization Prospects tadqiqotlarida urbanizatsiya jarayonlari va aholining hududiy joylashuvi masalalariga alohida e'tibor qaratiladi [4]. Mazkur yondashuv uy-joyga bo'lgan talabning shakllanishida aholi soni va shahar aholisi ulushining o'zgarishi muhim omil ekanligini ko'rsatadi. Urbanizatsiyaning jadallashuvi yangi uy-joylarga, infratuzilmaga va kommunal xizmatlarga bo'lgan talabni oshirishi mumkin.

Qidirmiyazov A.Sh.ning Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida uy-joy qurilishini samarali tashkil etish va ekonometrik modellashirishga bag'ishlangan tadqiqotida uy-joy qurilishi jarayonlarini iqtisodiy-statistik va ekonometrik usullar asosida o'rganish masalalari yoritilgan [5]. Ushbu yondashuv uy-joy ta'minotining kelgusidagi holatini prognozlash, unga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash va hududiy uy-joy qurilishi samaradorligini baholash imkonini beradi.

Reed, Murray, Limb va Kemp tadqiqotlarida uy-joy ta'minoti hamda hududiy rivojlanish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalalariga e'tibor qaratiladi [6]. Mazkur sifat yondashuvdan kelib chiqib, uy-joy ta'minotini alohida tarmoq sifatida emas, balki hududlarning iqtisodiy rivojlanishi, aholi farovonligi va infratuzilmaviy taraqqiyot bilan bog'liq kompleks tizim sifatida tadqiq etish maqsadga muvofiqdir.

Shodiyev T.Sh., Ruzmetov B.R. va Abdullayev I.S.ning hududiy iqtisodiyotga oid tadqiqotlarida hududlarning iqtisodiy salohiyati, ishlab chiqarish va ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanishi kabi masalalar o'rganilgan [7]. Ushbu ilmiy qarashlar uy-joy ta'minotining hududiy iqtisodiyot bilan uzviy bog'liqligini asoslash uchun nazariy-metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Uy-joy siyosatini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari O'zbekiston Respublikasida qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlarda ham o'z aksini topmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 24-fevraldagi PF-29-son Farmonida aholini uy-joy bilan ta'minlash ishlarini jadallashtirish va ko'p kvartirali uylar qurilishini samarali tashkil etish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan [8]. Ushbu hujjat uy-joy qurilishini kengaytirish, aholining uy-joyga

bo'lgan ehtiyojini qondirish va sohada tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirishning dolzarbligini ko'rsatadi.

Advice.uz elektron huquqiy maslahat portalida uy-joy va ipoteka munosabatlariga oid normativ-huquqiy ma'lumotlarning jamlanishi esa aholining uy-joy bilan ta'minlanishida huquqiy va moliyaviy mexanizmlarning ahamiyatini ko'rsatadi [9]. Ayniqsa, ipoteka kreditlari, uy-joy olishning huquqiy asoslari va tegishli davlat mexanizmlarini takomillashtirish uy-joy bozorining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi muhim omillardan hisoblanadi.

Muallifning "Uy-joy ta'minoti tarmog'ining milliy iqtisodiyotda tutgan o'rni va rivojlanish tendensiyalarining nazariy-uslubiy asoslari" nomli dissertatsiya tadqiqotining 1-bob, 1.1-bandida uy-joy ta'minotining iqtisodiy mohiyati, uning milliy iqtisodiyotdagi o'rni hamda rivojlanish tendensiyalarining nazariy-uslubiy jihatlarini tizimlashtiriladi [10]. Mazkur tadqiqotda yuqoridagi ilmiy qarashlar, statistik ma'lumotlar va normativ-huquqiy manbalar umumlashtirish asosida uy-joy ta'minotini iqtisodiy kategoriya va tarmoq sifatida baholashga yondashuv shakllantiriladi.

1-jadval

O'zbekistonda uy-joy ta'minotining hududiy tafaovutlari1

Hudud	1 kishiga to'g'ri keladigan yashash maydoni, m ²
Navoiy viloyati	27,4
Xorazm viloyati	24,1
Toshkent shahri	22,9
Toshkent viloyati	22,0
Farg'ona viloyati	20,1
Samarqand viloyati	20,0
Sirdaryo viloyati	19,8
Qoraqalpog'iston Respublikasi	17,6
Jizzax viloyati	17,4
Buxoro viloyati	17,2
Namangan viloyati	16,6
Qashqadaryo viloyati	16,4
Andijon viloyati	15,8
Surxondaryo viloyati	13,4

Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil 1-yanvar holatida O'zbekistonda bir kishiga to'g'ri keladigan umumiy yashash maydoni o'rtacha 18,9 m²ni tashkil etgan. Hududlar kesimida eng yuqori ko'rsatkich Navoiy viloyatida 27,4 m², eng past ko'rsatkich esa Surxondaryo viloyatida 13,4 m² bo'lgan.

Jadvaldan ko'rinadiki, hududlar o'rtasidagi tafovut sezilarli. Navoiy viloyatidagi 27,4 m² va Surxondaryo viloyatidagi 13,4 m² ko'rsatkichlari o'rtasidagi farq 14,0 m²ni tashkil etadi. Bu holat uy-joy siyosatida hududiy differensial yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Taqdim etilgan dissertatsiya materialida ham hududiy tafovutlarni kamaytirish, mavjud infratuzilmadan samarali foydalanish va hududlarning muvozanatli rivojlanishini ta'minlash ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

2-jadval

Uy-joy ta'minotini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari2

Yo'nalish	Asosiy mazmuni	Kutiladigan iqtisodiy samara
Hududiy rejalashtirish va yer resurslarini boshqarish	Yer uchastkalarini oqilona taqsimlash, bosh reja asosida qurish, muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasini kengaytirish	Yangi massivlardan samarali foydalanish, hududiy muvozanat
Qurilish va innovatsion rivojlanish	Zamonaviy texnologiyalar, energiya tejamlor uy-joylar, mahalliy qurilish materiallari	Tannarxni pasaytirish, resurs tejamlorligi, sifatni oshirish
Moliyaviy-investitsion	Ipoteka, davlat-xususiy sheriklik,	Qurilish hajmi va investitsion

	xususiy investitsiyalar	jozibadorlikni oshirish
Ijtimoiy	Ehtiyojmand qatlamlarni arzon va sifatli uy-joy bilan ta'minlash	Turmush sifati va ijtimoiy barqarorlikni oshirish
Institutsional-boshqaruv	Uy-joy siyosati, raqamli boshqaruv, monitoring va baholash	Shaffoflik, nazorat va boshqaruv samaradorligi

Tadqiqot natijasida hududlarda uy-joy ta'minotini rivojlantirish jarayoni o'zaro bog'liq iqtisodiy, hududiy, ijtimoiy, moliyaviy va institutsional omillarning uyg'unlashuvi asosida shakllanishi aniqlandi. Shu asosda beshta o'zaro bog'liq yo'nalish — hududiy rejalashtirish va yer resurslarini boshqarish; qurilish va innovatsion rivojlanish; moliyaviy-investitsion rivojlanish; ijtimoiy yo'nalish; institutsional va boshqaruv yo'nalishi — ajratildi.

Birinci yo'nalish — hududiy rejalashtirish va yer resurslarini boshqarish. Yer uchastkalarini oqilona taqsimlash, bosh reja asosida qurilish ishlarini tashkil etish va muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasini kengaytirish yangi turar-joy massivlarining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Ikkinchi yo'nalish — qurilish va innovatsion rivojlanish. Zamonaviy qurilish texnologiyalaridan foydalanish, energiya tejamkor uy-joylar barpo etish va mahalliy qurilish materiallaridan samarali foydalanish qurilish tannarxini pasaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Uchinchi yo'nalish — moliyaviy-investitsion rivojlanish. Ipoteka kreditlari, davlat-xususiy sheriklik va xususiy investitsiyalarni kengaytirish uy-joy qurilishining moliyaviy bazasini mustahkamlaydi. Bu mexanizmlar qurilish hajmini oshirish bilan birga aholining uy-joy sotib olish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

To'rtinchi yo'nalish — ijtimoiy yo'nalish. Ehtiyojmand qatlamlarni uy-joy bilan ta'minlash, arzon uy-joy dasturlarini kengaytirish va yashash sharoitlarini yaxshilash ijtimoiy himoyani kuchaytiradi. Ayniqsa, yosh oilalar, kam ta'minlangan va ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolar uchun uy-joydan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish muhimdir.

Beshinchi yo'nalish — institutsional va boshqaruv yo'nalishi. Uy-joy siyosatini takomillashtirish, raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish, monitoring va baholash mexanizmlarini rivojlantirish qarorlar shaffofligini oshiradi va davlat dasturlarining samaradorligini kuchaytiradi.

Tahlil va natijalarlar (Анализ и результаты/Analysis and results).

Tadqiqot natijalari uy-joy ta'minoti tarmog'ining rivojlanishida alohida yo'nalishlardan birini ajratib olish yetarli emasligini ko'rsatadi. Masalan, yangi uy-joy massivlarini qurish yer va infratuzilma bilan ta'minlanmasa, qurilishning ijtimoiy va iqtisodiy samarasi pasayadi. Xuddi shuningdek, ipoteka va subsidiya mexanizmlari taklif hajmi bilan muvofiqlashtirilmasa, aholining moliyaviy imkoniyatlari kengayishi uy-joy narxlarini bosimini kuchaytirishi mumkin. Shu sababli uy-joy siyosati talab, taklif, moliya va hududiy rejalashtirishning yagona tizimi sifatida boshqarilishi lozim.

Taqdim etilgan tadqiqot materiallarida O'zbekistonda uy-joy siyosatining so'nggi bosqichida ipoteka tizimini takomillashtirish, xususiy sektor ishtirokini oshirish, yangi turar-joy massivlarini rivojlantirish va energiya tejavchi yechimlardan foydalanishga e'tibor qaratilayotgani qayd etilgan. 2026-yil 24-fevraldagi PF-29-son Farmonda ko'p kvartirali uylar bozorida talabga mos taklifni oshirish, investitsiya-qurilish davrini qisqartirish, "Yangi O'zbekiston" massivlarida qayta tiklanuvchi energiya manbalari, energiya tejavchi uskunalari va muqobil issiqlik tizimlaridan foydalanish kabi vazifalar belgilangan.

Shuningdek, subsidiya ajratiladigan fuqarolarning ijtimoiy mezonlarga muvofiqligini baholash jarayonlarini avtomatlashtirish hamda ipoteka kreditlarini rasmiy daromad oluvchilar va belgilangan shartlarga javob beruvchi o'zini o'zi band qilgan shaxslarga yo'naltirish bo'yicha mexanizmlar nazarda tutilgan.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, mintaqalarda uy-joy ta'minoti siyosatini takomillashtirish uchun quyidagi ilmiy-amaliy takliflarni ilgari surish mumkin: birinchidan, uy-joy ta'minoti darajasi past hududlarda qurilish investitsiyalarini hududiy ehtiyojga muvofiq differensiallashtirish; ikkinchidan, yangi uy-joy massivlarini transport va muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi bilan bir vaqtda rejalashtirish;

uchinchidan, xususiy investitsiyalar va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish; to'rtinchidan, aholining ehtiyojmand qatlamlari uchun arzon uy-joy dasturlarini kuchaytirish; beshinchidan, uy-joy fondi holatini raqamli monitoring qilish tizimini rivojlantirish.

Bundan tashqari, uy-joy ta'minotini baholashda faqat bir kishiga to'g'ri keladigan yashash maydoni ko'rsatkichidan foydalanish yetarli emas. Uy-joy fondi hajmi, yangi qurilgan xonadonlar soni, qurilish investitsiyalari, ipoteka hajmi, uy-joy narxlarining aholi daromadlariga nisbati, kommunal infratuzilma bilan ta'minlanganlik, uy-joy sifati va ijtimoiy uy-joy fondi kabi ko'rsatkichlarni kompleks baholash maqsadga muvofiq.

Mazkur yondashuv hududlarni uy-joy ta'minoti bo'yicha guruhlash va har bir guruh uchun alohida siyosiy choralarni belgilash imkonini beradi. Masalan, ta'minlanganlik darajasi past va demografik bosimi yuqori hududlarda yangi qurilish va infratuzilma investitsiyalariga, moliyaviy imkoniyati nisbatan past hududlarda esa subsidiyalar va ijtimoiy uy-joy mexanizmlariga ustuvorlik berilishi mumkin.

Surxondaryo viloyati misolida ushbu yondashuv alohida ahamiyatga ega. 2025-yil boshidagi rasmiy ma'lumotlarda bir kishiga to'g'ri keladigan yashash maydoni 13,4 m²ni tashkil etgani qayd etilgan. Bu respublika o'rtacha ko'rsatkichidan 5,5 m²ga past. □cite□turn1search0□ Shuning uchun hududda uy-joy fondini kengaytirish bilan bir qatorda qurilishning infratuzilma, moliyalashtirish va ijtimoiy yo'nalishlarini kompleks ravishda kuchaytirish zarur.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi

Tadqiqot doirasida uy-joy ta'minoti tarmog'ini rivojlantirishning o'zaro bog'liq beshta yo'nalishi tizimlashtirildi va ularning hududiy rivojlanish bilan aloqasi asoslandi. Shuningdek, uy-joy ta'minoti darajasini baholashda hududiy tafovutlarni hisobga olish hamda uy-joy siyosatini hududlarning demografik, iqtisodiy va infratuzilmaviy xususiyatlariga moslashtirish zarurligi asoslandi. Ushbu yondashuv taqdim etilgan dissertatsiya materialidagi "hududiy rivojlanish", "qurilish", "ijtimoiy" va "iqtisodiy-investitsion" yo'nalishlar bilan mantiqan uzviy bog'langan.

Xulosa va takliflar (Выводы и предложения/Conclusion).

Tadqiqot natijalari uy-joy ta'minoti tarmog'i milliy iqtisodiyotda faqat ijtimoiy vazifani bajaruvchi soha emas, balki qurilish, sanoat, bank-moliya, transport, kommunal xizmatlar va xizmat ko'rsatish tarmoqlari rivojiga ta'sir etuvchi kompleks iqtisodiy tizim ekanligini ko'rsatdi. Uy-joy qurilishiga yo'naltirilgan investitsiyalar bandlikni oshirish, ishlab chiqarish va xizmatlar bozorida qo'shimcha talab yaratish hamda hududlarning iqtisodiy faolligini kuchaytirish orqali multiplikativ samara hosil qiladi.

Uy-joy ta'minotining ilmiy-nazariy asoslari iqtisodiyot nazariyasi, institutsional iqtisodiyot, hududiy iqtisodiyot, barqaror rivojlanish va ijtimoiy siyosat konsepsiyalarining o'zaro uyg'unligiga tayanadi. Shu jihatdan uy-joy bozori talab va taklifning oddiy munosabati emas, balki davlat tartibga solishi, investitsiyalar, yer resurslari, infratuzilma va aholining to'lov qobiliyati bilan belgilanadigan murakkab tizimdir.

Hududiy tahlil uy-joy ta'minotida sezilarli tafovut mavjudligini ko'rsatdi. 2025-yil 1-yanvar holatida O'zbekiston bo'yicha o'rtacha ko'rsatkich 18,9 m² bo'lib, Navoiy viloyatida 27,4 m², Surxondaryo viloyatida 13,4 m²ni tashkil etgan. □cite□turn1search Mazkur tafovut uy-joy siyosatini hududlar bo'yicha differensial tashkil etish, uy-joy qurilishi va infratuzilma investitsiyalarini ehtiyoj darajasiga qarab yo'naltirish zarurligini anglatadi.

Tadqiqotda hududiy rejalashtirish va yer resurslarini boshqarish, qurilish va innovatsion rivojlanish, moliyaviy-investitsion, ijtimoiy hamda institutsional-boshqaruv yo'nalishlari uy-joy ta'minotini rivojlantirishning o'zaro bog'liq asosiy yo'nalishlari sifatida belgilandi. Ushbu yo'nalishlarning kompleks amalga oshirilishi uy-joy ta'minoti darajasini oshirish, qurilish tarmog'i raqobatbardoshligini kuchaytirish va hududlarning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ilmiy-amaliy jihatdan quyidagi tavsiyalar taklif etiladi: 1) uy-joy ta'minoti darajasi past hududlar uchun differensial uy-joy dasturlarini ishlab chiqish; 2) uy-joy qurilishi bilan muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmani birgalikda rejalashtirish; 3) davlat-xususiy sheriklik va xususiy investitsiyalarni kengaytirish; 4) ipoteka va subsidiya mexanizmlarini aholining to'lov qobiliyatini hisobga olgan holda takomillashtirish; 5) yosh oilalar va ehtiyojmand qatlamlar uchun arzon uy-joy fondini kengaytirish; 6) zamonaviy, energiya tejamkor va ekologik xavfsiz qurilish texnologiyalarini keng joriy etish; 7) uy-joy ta'minotini kompleks monitoring qiluvchi raqamli tizimni shakllantirish.

Mazkur tavsiyalarni amaliyotga joriy etish hududlar o'rtasidagi uy-joy ta'minoti tafovutlarini kamaytirish, aholining yashash sharoitlarini

yaxshilash, qurilish sohasida investitsion faollikni oshirish va milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasi. Ilmiy jumallar va ilmiy maqolalarga qo'yiladigan talablar. Rasmiy axborot. – oak.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Qaysi hududda aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasi yuqori? 17.03.2025. – stat.uz.
3. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Aholini o'rtacha uy-joy bilan ta'minlanish darajasi. SIAT ma'lumotlar bazasi. Yangilangan: 30.06.2026. – siat.stat.uz.
4. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Urbanization Prospects: The 2018 Revision. New York, 2018.
5. Qidirmiyazov A.Sh. Uy-joy qurilishini samarali tashkil etish va ekonometrik modelashtirish (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida): PhD dissertatsiyasi.
6. Reed D., Murray C., Limb M., Kemp R. Uy-joy ta'minoti va hududiy rivojlanish masalalariga oid ilmiy tadqiqotlar.
7. Shodiyev T.Sh., Ruzmetov B.R., Abdullayev I.S. Hududiy iqtisodiyot va uy-joy ta'minoti masalalariga oid ilmiy tadqiqotlar.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2026-yil 24-fevraldagi PF-29-son "Aholini uy-joy bilan ta'minlash ishlarini jadallashtirish va ko'p kvartirali uylar qurilishini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon.
9. Advice.uz. Elektron huquqiy maslahat portali. Uy-joy va ipoteka sohasiga oid normativ-huquqiy ma'lumotlar.
10. Muallifning dissertatsiya tadqiqoti: "Uy-joy ta'minoti tarmog'ining milliy iqtisodiyotda tutgan o'rni va rivojlanish tendensiyalarining nazariy-uslubiy asoslari", 1-bob, 1.1-band.